

Dokumenttype	NOU 1987:20	Dokumentdato	1987-06-15
Tittel	Handlingsplan for samisk ungdoms utdanningsmuligheter.		
Utvalgsleder	Olsen Ole Einar		
Utgiver	Kirke- og undervisningsdepartementet		
Oppnevnt	1985-06-07	Sider	59
Kapittel	Sammendrag		

Utvalget har ikke sett det som sin oppgave å lage en ny innstilling om utdanning for samisk ungdom, men å forsøke å konkretisere de forslag som allerede foreligger.

Det viktigste grunnlagsmateriale har vært NOU 1985:24 "Videregående opplæring for samer". I den utstrekning det har vært hensiktsmessig, har utvalget tatt hensyn til de høringsuttalelser som foreligger i forbindelse med denne utredningen.

Kapittel Sammendrag
Motivering

Utvalget har i sitt arbeid med å lage en handlingsplan for samisk ungdoms utdanningsmuligheter videre lagt vekt på de resultater Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) er kommet med i sin rapport om skolemotivasjon i Finnmark.

NIBRs undersøkelser viser at samisktalende ungdom ønsker å bosette seg i samiske områder, men de viser også at de samiske ungdommene er lavt motivert for skolegang ut over grunnskolen. Årsaken til dette mener NIBR er at det eksisterer en kløft mellom det samiske lokalsamfunnet og den norske skolen. Bare ved å sette inn ressurser som kan bevirke at skolen tilpasses samenes eget behov, kan vi vente større interesse for videregående skolegang blant samisk ungdom.

Det er sterke trekk i det samiske lokalsamfunnet som styrer ungdommens motivasjon mot tradisjonelle samiske næringer, i første rekke reindriften. Dette er positivt, men reindriften vil ikke være i stand til å gi sysselsetting til alle de som ønsker seg arbeid i næringen.

Utflytting av samisk ungdom representerer en trussel mot de samiske lokalsamfunnene og mot den samiske identiteten. Det er derfor nødvendig å skape gode og stabile arbeidsplasser utenom de tradisjonelle samiske næringene. Vi kan vente at tendensen til overgang fra primærnæringene til service fortsetter, slik at det blir bruk for utdannet personell i privat og offentlig service. Utdanning kan sette fart i arbeidet med å få til en lokalbasert næringsutvikling i de samiske kjerneområdene, og NIBR mener at så lenge sentrale sider ved utdanningen bygger på lokalkunnskaper og lokale verdier, vil muligheten være tilstede for at denne utviklingen skjer på lokale premisser.

Utvalget understreker i denne sammenhengen at det er nødvendig at de samiske videregående skolene får mulighet for å drive pedagogisk utviklingsarbeid, at det blir utviklet fagplaner som tar hensyn til samisk kultur og tradisjoner, og at det gjøres en kraftig og målbevisst innsats for å få fart i utviklingen av samiske læremidler. Videre foreslår utvalget at det blir utarbeidet en plan for rådgivningstjenesten i grunnskolen og for yrkesrettledningstjenesten i grunnskolen med tanke på å gjøre elever i grunnskolen oppmerksomme på de tilbud som finnes.

Kapittel Sammendrag Kvalifisering

Det er mangel på kvalifiserte lærere i samisk i den videregående skolen. Utvalget foreslår derfor en rekke tiltak som har til hensikt å øke rekrutteringen av lærere som kan undervise i samisk språk og på samisk i relevante fag. Tiltakene omfatter både nord-, lule- og sørsamiske lærere.

Utvalget foreslår videre at det opprettes stipendier beregnet på samisk ungdom som ønsker å utdanne seg innenfor områder hvor det er behov for kvalifisering.

Kapittel Sammendrag Trivsel

De samiske videregående skolene er statlige og skal i prinsippet være et tilbud til samisk ungdom fra hele landet. Skolene har derfor behov for elevboliger og andre trivselstiltak som f.eks. tilfredsstillende kantinetilbud.

Samisk videregående skole i Karasjok har i dag ikke boliger for elevene. Utvalget foreslår at staten kjøper den samiske folkehøgskolens bygninger i Karasjok til bruk for skolen. Den samiske videregående skolen i Kautokeino/Statens Reindriftskole har alt for få elevboliger og utvalget foreslår derfor at skolene overtar Forsvarets bygninger når det legger ned i 1988. Disse to alternativene vil også gi muligheter for lærerboliger.

I forbindelse med driften av elevboligene er det viktig at det blir satt av midler til en kontaktperson for elevene.

Kapittel Sammendrag Duodji

Duodji har en sentral plass i samisk kultur, og kan som kulturelement betraktes på linje med samisk språk.

På grunn av den sentrale plass duodji har i samisk kultur, mener utvalget at det er naturlig å foreslå at Samisk utdanningsråd avsetter en konsulentstilling med opplæring i duodji som ansvarsområde.

Det finnes i dag ikke noen fagutdanning for duodjilærere. Høgskolen i Alta vil fra høsten 1986/-87 kunne tilby helårsenhet i duodji som videreutdanning for søkere med allmennlærerutdanning eller annen bakgrunn innenfor emnet som gir kompetanse for opptak ved skolen.

Utvalget foreslår at det også etableres en faglærerutdanning som bygger på fagbrev. Rådet for fagopplæring i arbeidslivet (RFA) er nå i gang med å utarbeide opplæringsplaner for fagbrev i duodji.

I forbindelse med organisering av en lærling- og yrkesfaglærerutdanning innenfor duodji, foreslår utvalget at det etableres et senter for utvikling og kompetanseoppbygging i faget. Målet for senteret skal være både å fremstille produkter som er i tråd med samisk tradisjon og krav til kvalitet, og å bygge opp og styrke kompetanse og fagmiljø.

Kapittel Sammendrag
Samisk videregående skole/Statens Reindriftskole

Utvalget foreslår at Samisk videregående skole i Kautokeino/Statens Reindriftskole får status som forsøksskole for utprøving av nye modeller for yrkesutdanning.

En arbeidsgruppe nedsettes for å se på hvordan skolene både med hensyn til styringsform og når det gjelder opplæringstilbud, bedre kan tilpasses de opplæringsbehov som finnes i lokalsamfunnet. En viktig oppgave for arbeidsgruppen blir å komme frem til nye modeller for hvordan opplæringen kan organiseres i moduler som kan åpne ulike veier frem til kompetanse og muliggjøre større grad av fleksibilitet. Samtidig må ett av målene for de tilbudene skolen gir, være at de skal gjøre elevene interessert i og i stand til å være med på å få i gang lokalbasert næringsutvikling. I samarbeid med Yrkesopplæringsnemnda må det ses på mulighetene for å få til lærlingordninger innenfor områder hvor det lokalt er mangel på fagfolk.

Kapittel Sammendrag
Desentralisering

Stadig flere elever, spesielt i de fire nordligste fylkene og i Oslo, får opplæring i samisk i grunnskolen. Når disse elevene kommer i den videregående skolen blir det for mange vanskelig å få fortsette med opplæring i samisk. Utvalget foreslår derfor tiltak som skal gjøre det mulig for disse elevene å få relevante tilbud i samisk i form av brev- og distanseundervisning.

Kapittel Sammendrag
Voksenopplæring

Frem til 1967 ble det gitt svært få organiserte opplæringstilbud i samisk i grunnskolen, og først fra 1967/68 ble det gitt tilbud om samisk begynneropplæring. Det finnes derfor i dag svært mange samer som ikke har fått den morsmålsopplæring som de har krav på.

Det er i dag ikke noe organ eller noen institusjon som har et samlet ansvar for å koordinere all samisk voksenopplæring. Tilbudene organiseres spredt og uavhengig av hverandre.

Fordi organiseringen av voksenopplæringstilbudene vil være av avgjørende betydning for hvorvidt de blir tilgjengelige for aktuelle deltakere/brukere, mener utvalget det er viktig at det nå gjøres en kraftig innsats for både å koordinere den virksomhet som finnes, og for å organisere og iverksette nødvendige voksenopplæringstiltak.

Utvalget foreslår derfor at det ansettes kursinspektør med organisering og iverksetting av voksenopplæringstiltak som ansvarsområde. Organisatorisk knyttes kursinspektøren til Samisk videregående skole i Kautokeino. I hvert fall inntil videre, må arbeidsområdet også omfatte lule- og sørsamiske områder.

Kapittel Sammendrag
Styring

Utvalget mener at de samiske videregående skolene snarest mulig bør få et felles styre med eget sekretariat.

Tatt i betraktning alle de oppgavene både av økonomisk og pedagogisk art som rektorene ved de samiske videregående skolene blir stilt overfor, mener utvalget at de to samiske videregående skolene bør få stillingshjemmel for en kontorleder.

I Kirke- og undervisningsdepartementet sorterer de to videregående skolene nå under de samme skolekontor. Det er imidlertid ikke det samme kontor som behandler saker i forbindelse med Samisk utdanningsråd.

Utvalget ser det som viktig at det opprettes et samisk skolekontor i departementet for behandling av alle saker som angår undervisning for den samiske befolkning, og at et slikt kontor bemannes med personale som har innsikt i samisk språk og samiske forhold.
